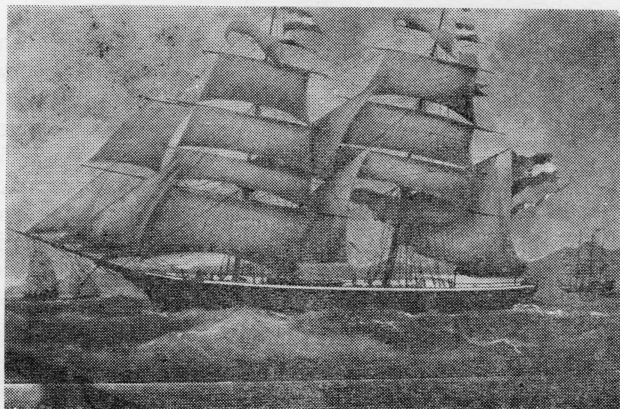

Talijanski pomorci zaposleni na brodovima Dubrovačke Republike u XVIII i početkom XIX stoljeća*

Sredinom XVIII stoljeća na oko 250 dubrovačkih trgovačkih jedrenjaka jadranske i izvan jadranske plovidbe bilo je ukrcano oko 2.500 pomoraca od ukupno 25.000 stanovnika dubrovačke države. Početkom XIX stoljeća Dubrovačka Republika imala je 300 trgovačkih brodova izvan jadranske i preko stotinu trgovačkih jedrenjaka jadranske plovidbe na kojima je plovilo više od

5.250 dubrovačkih pomoraca. Broj pomoraca i brodova kabotažne, ribarske i lokalne plovidbe u dubrovačkoj državi još nam nije poznat, pa su oni u ovim našim razmatranjima mimoiđeni.

Dubrovačka trgovačka mornarica obavljala je nautičko komercijalne zadatke po Jadranu, Crnom moru, Mediteranu i po Atlantskom oceanu. U toj djelatnosti najznačajniji faktor bili su pomorci — članovi brodskih posada.

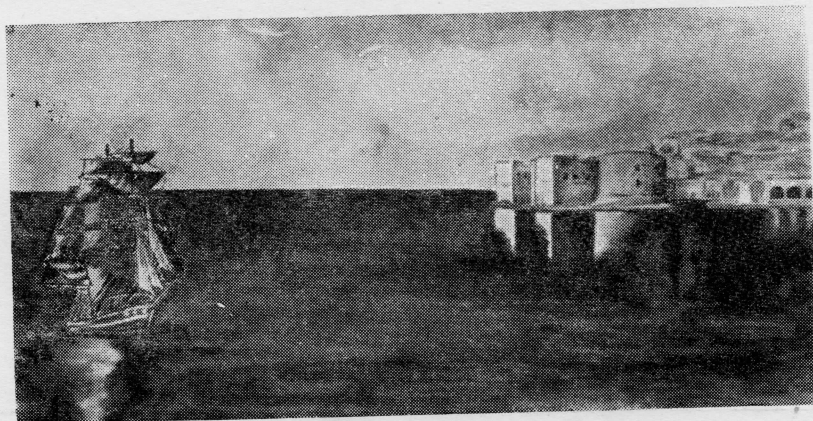
Što se tiče ukrcanja mornara na dubrovačke brodove izvan jadranske plovidbe Pravilnik Dubrovačke Republike za nacionalnu plovidbu iz 1745. godine određivao je da zapovjednici i časnici dubrovačkih brodova ni u kojem slučaju ne

mogu biti stranci. Taj je Pravilnik određivao da je na dubrovačkim brodovima duge plovidbe moglo biti ukrcano najviše do jedne trećine stranih mornara.

Stanovništvo dubrovačke države nije moglo dati toliko svojih mornara koliko su zahtijevale potrebe dubrovačke trgovačke mornarice. To je bio jedan od glavnih razloga zbog čega su mnogi strani mornari bili ukrcani na dubrovačkim brodovima. Tako je od 1748. do 1758. godine, pored mnogih drugih stranih pomoraca, preko stotinu talijanskih mornara bilo ukrcano na dubrovačke brodove. Od 1797. do 1807. godine snažnoj dubrovačkoj mornarici nedostajalo je mornarske radne snage, a uz druge okolnosti (bolesti, smrti itd. dubrovačkih mornara), zapovjednici dubrovačkih trgovačkih jedrenjaka izvan jadranske i jadranske plovidbe bili su primorani ukrcavati na svoje brodove velik broj stranaca, među kojima je bilo najviše talijanskih mornara.

Od 1797. do 1807. od ukupno 470 talijanskih mornara ukrcanih na dubrovačke brodove izvan jadranske plovidbe, najviše ih je bilo iz Genove (179 mornara), Napolija (75 mornara) i Livorna-Toskane (35 mornara). Talijanskih mornara ukrcanih na dubrovačkim brodovima jadranske plovidbe bilo je najviše iz provincije Marche (Ancona, Senigallia, Pesaro).

Zaposlenje ovih talijanskih mornara bilo je uglavnom privremeno. Sedamdesetak ih je bilo uposlono dvije do tri godine, a od tih je opet oko trideset, i to poglavito iz Genove i Napolija, plovilo tri i više godina u sastavima dubrovačkih brodskih posada — u čemu se ogleda učinak višestoljetne međusobne korisne suradnje i prijateljskih veza Dubrovnik sa Genovom, Livornom, Napolijem i Anconom.

Napoleonski ratovi svakako su imali primarni i najznačajniji utjecaj na kretanja u zapošljavanju talijanskih mornara na brodove neutralne zastave dubrovačke države. Državnost Dubrovačke Republike preživjela je samostalnost talijanskih pomorskih država, pa je u tim ratnim vremenima dubrovačka neutralna zastava bila garancija sigurnosti zarada talijanskih mornara na prijateljskim dubrovačkim brodovima.

Kako je to Pravilnikom Dubrovačke Republike za nacionalnu plovidbu bilo regulirano — a to smo našim radom i arhivskom dokumentacijom iz dubrovačke pomorske prakse i potvrdili — samo najniža zvanja brodskih zanimanja bila su pristupačna stranim pomorcima na dubrovačkim brodovima. Najviši i viši profili nautičko-brodskih zvanja na dubrovačkim trgovačkim jedrenjacima bili su Pravilnikom zaštićeni i dostupni samo za pomorce dubrovačkog državljanstva. Međutim, i pored efikasnih dubrovačkih zakonskih odredaba i tu su dubrovački zapovjednici brodova morali ponekad odstupati od propisa, pa su poneki talijanski pomorci na dubrovačkim brodovima zauzimali radna mjesta kadeta (tada je to u stvari bio nautički časnik), ekonoma, vođe palube i broskog gvardijana. Jedan je kadet bio iz Napulja, a jedan sa Sardinije, a po jedan brodski ekonom iz Genove i Venecije, dok su po jedan vođa palube i brodski gvardijan bili iz Venecije, Chioggie i Livorna.

Nadalje, rezultati više proučavanja dopunjuju nam potvrdu o stremljenjima starih Dubrovčana da se i ovim načinom uključe u pomorski život na svjetskom pomorskom tržištu.

Zajednički život dubrovačkih i stranih mornara pridonio je razumijevanju i poštovanju među različitim narodima. U tome zajedničkom životu bile su prebrođene mnoge poteškoće pa čak ni jezične prepreke nisu ometale tu međusobnu suradnju. Upoznavanje stranih mornara s tadaš-

njim našim društvenim životom u zajedničkom svakodnevnom življenju s našim mornarima zasigurno je pridonio širenju spoznaje o nama, o našim tekovinama, o našoj kulturi, običajima, narodnim pjesmama itd.

Želeći dati prikaze ljudskih vrijednosti u našem pomorskom životu ovim prilogom nastojali smo zameteni trag tisuće naših mornara i ovih stranaca izvući iz anonimnosti. Nastojali smo što više doznati o njihovu svakodnevnom življenju, utvrditi njihova imena i prezimena, koja su radna mjesta na brodovima zauzimali, kamo su plovili, kako su bolovali, kako i gdje su umirali itd. Uskoro ćemo na drugom mjestu (u Analima Zavoda za povijesne znanosti — JAZU u Dubrovniku) o sve-mome tome opširnije s potpunom dokumentacijom to objaviti. Tako ćemo s egzaktnijim činjenicama o našem pomorskom djelovanju dati još jednu potvrdu o sudjelovanju Dubrovčana na svjetskom pomorskom poprištu. Konkretizirajući tako njihovu postojanost i djelovanje u trgovačkoj mornarici Dubrovačke Republike ti su talijanski mornari postali dio svjedočanstva naše snažne pomorske povjesnice.

Pomorski život dubrovačke države bio je kozmopolitski. Tome našem pomorskom kozmopolitizmu može poslužiti kao dokaz i ovo sudjelovanje brojnih stranih pomoraca u službi na dubrovačkim trgovačkim jedrenjacima.

* *Nedavno je u Lancianu, Chieti, Atri i L'Aquila pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Italije, održan Četvrti međunarodni kongres o odnosima dvaju jadranskih obala. Uvodni i završni referat podnio je prof. dr Pier Fausto Palumbo, glavni inicijator i organizator ovih kongresa. Ovaj četvrti kongres sadržajnim i biranim riječima pozdravio je naš ambasador u Rimu drug Marko Kosin. Na tome kongresu autor ovog priloga podnio je referat. Sažetak tog referata ovdje se objavljuje.*

